

Tyrkere og kurdere: Det bedrøvelige Mesopotamien

Af Abdülbaki Erdoğmuş

Jeg kender ikke noget andet spørgsmål, der er så kompliceret og indviklet. Det kaldes af nogle “det sydøstlige spørgsmål”, mens andre foretrækker at referere til det som “det etniske” eller ”kurdiske problem”. For nogle er det et helt igennem økonomisk og socialt anliggende. Måske et det muligt at foreslå andre definitioner. Som udtrykt af den forhenværende kommandant og pensionerede general Necati Özgen: “Vi har et sydøstligt problem; men det er ikke et etnisk problem. Det er et socialt, økonomisk og kulturelt spørgsmål, der omfatter emner som sundhed, skoler, grundlag og vand”.

Ja, man kan finde alle disse problemer i det sydøstlige område [af Tyrkiet. o.a.]. Men findes der ike sådanne problemer i andre dele af Tyrkiet? Det gør der uden tvivl, disse problemer finder man også i det centrale Anatolien og i Sortehavs-regionen. Men der er ikke baggrund for i disse regioner at tale om opstand eller oprør. Så hvorfor er der det i den sydøstlige del af landet? Måske ligger der i opfattelsen af “Sydøsten” skjult noget, som vi valgt at overse eller ignorere.

Faktisk sætter diskussionerne fokus på problemets definition. Der er ikke nogen konsensus i diskussionerne om det kurdiske spørgsmål på grund af fortrængning og pression, medens der er synlige forskelle mellem de definitioner, man finder hos intellektuelle, kurdiske separatister og kurdiske nationalister. Dette har naturligvis sin rod i en antidemokratisk atmosfære og en antidemokratisk jurisdiktion. Det historiske perspektiv spiller en stor rolle i vor stillingtagen til det kurdiske spørgsmål. Hvordan kan det være, at den ottomanske stat ikke havde et sådant problem at slås med, mens den tyrkiske stat må afsætte betydelige ressourcer til dette problem.

Kurderne under uafhængighedskrigen

Det er ikke muligt at få en realistisk opfattelse af kurderne uden at forstå de ottomansk-kurdiske realiteter. En kort gennemgang af den ottomanske epoke gør det klart, at der overhovedet ikke var noget problem mellem den ottomanske stat og kurderne forud for Tanzimat-epoken. Kurderne forblev tro mod staten indtil den 34. ottomanske sultan, Abdülhamid II.

På grundlag af en traktat mellem staten og kurderne, der blev underskrevet i 1516 opstod Kurdistan som en autonom region, underordnet den centrale statsmagt og regeret af lokale administrationer med rod i en stammemæssig struktur. Trods betydelige ændringer i denne styreform, bestod det regime, der byggede på ovennævnte aftale til op gennem det tidlige 20. århundrede. Der opstod nogle problemer i forbindelse med de ottomanske myndigheders forsøg på at centralisere administrationen. Som led i sine bestræbelser på modernisering ophævede den

ottomanske stat den kurdiske regions autonomi og afskaffede de lokale administrationer, der havde overlevet i mere end tre århundreder.

Med indførelsen af Tanzimat-reformerne, blev de nationalistiske bevægelser styrket. Forskellige grupper begyndte at definere sig selv som arabere, kurdere eller tyrkere. De søgte at omforme dette til opkomsten af en national identitet. De gik ud fra, at de havde ret til en væsentlig andel af regeringsmagten og til at herske over de andre etniske grupper i landet. Det var den indledende faktor, der lå til grund for splittelsen.

F. eks. havde det faktum, at det ottomanske imperie bestod af tyrkere eller at det officielle sprog var tyrkisk, aldrig været noget problem for de kurdere, der kæmpede i den ottomanske hær i krigene i de ottomanske territorier, deriblandt Balkan, Yemen og det nordlige Afrika. Den eneste grund til dette frivillige samarbejde og loyalitet mod den ottomanske stat, var den fælles muslimske identitet.

Kurderne blev ikke særlig meget påvirket af de nationalistiske idéer og bevægelser, som blev almindeligt udbredte med den europæiske nationalisme og indførelsen af Tanzimat-reformerne i den ottomanske stat. Trods nationalismens tiltagende indflydelse i den ottomanske stat, som skyldtes Ungtyrkernes aktiviteter, som tiltrak nogle få kurdiske intellektuelle viste det store flertal af den kurdiske befolkning aldrig interesse for sådane aktioner. Det ville være urimeligt at kritisere kurderne uden at komme ind på dette forhold. Jeg vil foreslå dem, der spørger "hvor kom kurderne fra?" at sætte sig ind i Uafhængighedskrigens historie.

Perioden mellem 1919 og 1922 var de år, da Mustafa Kemal Atatürk søgte at sikre, at de kurdiske stammer ville tage del i krigen på den tyrkiske hærs side. Kurderne støttede fra første færd Uafhængighedskrigen. Denne støtte fortsatte under Tyrkiets befrielse fra fjendtlig besættelse. Trods den kendsgerning, at der havde været demonstrationer i forskellige dele af landet, havde der ikke været nogle kurdiske opstande – med undtagelse af omvæltningen i Koçgiri i 1921 – før Sheikh Saïd's oprør.

Kurderne var repræsenteret i den første nationalforsamling, der trådte sammen 23. april, 1920 og talte omkring 70 deputerede. Atatürk gjorde hyppige referencer til Islam ud fra den anskuelse, at kurderne havde holdt fast ved deres islamiske normer og traditioner gennem århundreder. Til gengæld havde kurderne ikke til hensigt at skille sig ud fra Tyrkiet på grund af deres respekt for religiøse ledere og islam. De overvejede end ikke at kalde sig selv en minoritet. Derfor blev de sydlige provinser, deriblandt Miras, Urfa og Antep befriet uden nogen væsentlig støtte fra centralregeringen. Til gengæld for dette kurdiske bidrag til befrielseskampen garanterede centralregeringen deres racemæssige og sociale rettigheder ifølge de protokoller, der blev underskrevet efter møder i Amasya 29. oktober 1919.

Kurderne vælger at forblive tyrkernes brødre

I telegrammer stilet til lokale meningsdannere fremførte Atatürk, at tyrkerne og kurderne ville forblive brødre så længe stærke, ærlige religiøse ledere havde indflydelse i regionen. I det tidlige 20. århundrede valgte kurderne at forblive tyrkernes brødre trods de almindeligt udbredt separatistiske og nationalistiske bevægelser på verdensplan. Det burde således erkendes, at ansvaret for de nuværende problemer finder man i den mentalitet, der anser krav om broderskab og en fælles skabne for at være separatisme.

Kurderne der altid indtil Lausanne-traktaten var blevet rost og nævnt sammen med tyrkerne, blev bekymrede over den republikanske modernisering og over den ukorrekte iværksættelse af nationalstats-projektet. Grundlæggerne af den Tyrkiske Republik var ivrige for at modernisere Tyrkiet og gøre det til en moderne og vestlig stat. Faktisk var moderniseringen og vestliggørelsen allerede begyndt med Tanzimat-reformerne. En række institutioner, deriblandt hæren, var allerede blevet moderniseret. Imidlertid var dette projekt en integreret bestræbelse og ingen seriøse fremskridt var mulige uden yderligere reformer.

Dette er den basale forskel mellem det republikanske og det ottomanske moderniseringsprojekt. Den ottomanske stat greb aldrig ind i dagliglivet, traditionerne eller religiøse trosretninger i lokalsamfundene, medens den republikanske stat søgte at ændre hele samfundet med tvang. Denne omformning blev anskuet som en hurtig proces; samfundet fik ikke nogen tilpasningsperiode, eller for den sags skyld, nogle alternativer.

Kurderne støttede imidlertid den republikanske idé, fordi de opfattede den som et pluralistisk projekt lige som ottomanske imperie. Med opkomsten af Republikken som et projekt, der tog sigte på at udvikle en moderne nationalstat, begyndte kurderne at give udtryk for deres utilfredshed simpelthen fordi de nåede frem til den forståelse, at det nye projekts pionerer havde holdt deres virkelige hensigter i forholdet til kurderne og de religiøse befolkningsgrupper skjult gennem hele Republikkens fødselsproces.

Kurderne har givet udtryk for deres modstand siden da. Republikkens grundlæggeres undladelse af at inkludere det kurdiske samfund i den Republikanske Stats projekt, til trods for dets støtte og bidrag til uafhængighedskrigen, skuffede kurderne, fordi de altid havde anset tyrkerne for at være virkelige brødre og støtter for islam. De beviste deres forsikringer om broderskab, da de afviste det britiske forslag, som lovede dem en uafhængig kurdisk stat. Men de følte sig desperate i den nye situation. Det var grunden til Sheilh Saïd's oprør.

Oversat fra engelsk af Fey-Kurds Pressetjeneste

